

Axel Bojer

Om sjelens forhold til tid

To gamle venner møtes på en togstasjon, det er litt tidlig på morgenen og sollyset er i ferd med å vinne over mørket for alvor også i den store hallen. De elektriske lysene slukkes ett etter ett. En stor stasjonsklokke med gammeldagse metallvisere står i bakgrunnen og ruver.

Venn: Nei, men er det deg! Lenge siden sist!

Tidsforsker: Likeså, så flott å møte deg!

(Samtalen avslører at de skal ta hvert sitt tog. De bestemmer seg for å vente sammen, og setter seg på en benk litt avsides.)

Venn: Jeg hører du driver og undersøker om tiden?

Tidsforsker: Ja, det stemmer. Det er et meget vanskelig, men spennende tema som har interessert meg en stund.

Venn: Da kan du kanskje fortelle meg litt om det. Og hva er egentlig tid?

Tidsforsker: Vi kan se på tiden som vår målestokk for forandringer, en måte å sammenligne ulike forandningsprosesser med hverandre på. Kosmos har vært, og er tildels ennå, tidens korrelat. Tiden måles jo ved hjelp av solen og månens bevegelser i forhold til jorden; jeg tenker på måneder, dager og år. Så kanskje er tid en slags bevegelse, den har i alle fall noe med forandringer å gjøre. For hvordan skal man forestille seg tid uten forandring? Det virker umulig for meg.

Venn: Men tiden er ikke bestandig lik heller. Iblant virker en time som en evighet, andre ganger føles det som tiden flyr. Vi trenger bare tenke på en pinlig situasjon eller et besøk hos gode venner.

Tidsforsker: Ja, jeg tror opplevelsen av tid avhenger av hvor forbundet man er med omgivelsene. Barn er f.eks. så forbundet med her og nå at de glemmer både tid og sted. Da har de på en måte evig tid. De er så ett med fenomenene at de ikke kan skille tid fra eksistens. Siden

deres egen eksistens er så ett med tiden og forandringene, kan de ikke iakttå dem, slik vi heller ikke ser husfasaden når vi er inne i huset.

Venn: Du mener at fordi de ikke er bevisst på tiden, så opplever de ikke at tiden går? Folk er jo blitt så bevisste om alt. Kanskje det er noe av grunnen til at vi er så plaget av stress; vi er for vant til å stadig «stirre» på tiden, så glemmer vi å nyte den. Det har i alle fall jeg tenkt.

Tidsforsker: Det tror jeg du har rett i. Tidsopplevelsen er en slags selvrefleksjon eller distanse: Går man helt opp i en handling, så glemmer man både tiden og seg selv. Jo mer man reflekterer over seg selv, desto mer kan man bli bevisst på den tidsstrømmen og ens egen plass i den ...

Venn: ... en tidsstrøm der stadig mer tid flyter oss i møte. Føler iblant at jeg har for lite tid. Men ærlig talt har vi vel like mye tid alle sammen?

Tidsforsker (ivrig): Absolutt! Skjønt hvem vet hvor mye tid hver og en av oss har igjen å leve? Jeg tror det gjelder å nyte tiden her og nå, som du sa, ikke leve i det som kommer eller det som var. Det er et buddhistisk visdomsord som sier omtrent det.

Venn (smiler): Når du sier det så kommer jeg til å tenke på kjedsomheten også; plutselig har jeg overflod av tid, men aner ikke hva jeg skal bruke den til. Alle gjøremål jeg kommer på, virker ørkesløse, kjedelige, intetsigende e.l. Da er vel ikke nuet så ønskelig, på et vis. Man prøver å «slå tiden i hjel» fordi man ikke vet hva man ellers skulle ha gjort med den. Men kanskje skyldes det bare vår manglende evne til å se det positive i øyeblikket?

Tidsforsker (lener seg litt frem): Nettopp! Venting og kjedsomhet kan gi hvile for kropp og sinn og gjøre en åpen for nye inntrykk.

Venn: Ja, det har jeg også opplevd! Men hvorfor oppleves tiden så ulikt?

Tidsforsker: Er man meget oppmerksom på det som skjer, «stirrer» på forandringene som du sa, merker man selv de minste forandringene, som når man stirrer på en gjenstand og legger merke til alle detaljene ved den. Slik blir opplevelsen av tiden lang; som ved et tannlegebesøk eller i en pinlig situasjon. Man vil situasjonen skal være over. Smerte eller ubehag øker tidsbevisstheten og tvinger sjelen til å fornemme kroppen; også angst for smerten man kan bli påført kan knytte sjelen til kroppen på lignende vis som smerte gjør. Angst gjør også at en er en ekstra oppmerksom på tiden, på små forandringer i omgivelsene eller en selv; man søker det man frykter.

Venn: Men hva med gleden?

Tidsforsker: Gleden hever sjelen opp over tiden, og «tiden flyr» sammen med sjelens flukt. Man er fri til å overse tiden, lik en gulffarge på veggen som man er blitt så fortrolig med at man ikke lenger er bevisst den.

Venn: Men bevissthet om tiden er vel ikke nødvendigvis negativt. En kirurg vil f.eks. under en operasjon kunne ha en meget konsentrert oppmerksomhet. Han konsentrerer seg tydelig om det fysiske, men også om tiden; det haster ofte.

Tidsforsker: Absolutt! Men da kan det ikke være blitt en vane heller. I vanen sovner oppmerksomheten om kroppen. Når vi går beveger føttene seg f.eks. helt uten at vi behøver å tenke på det. Dermed er ånd og sjel fri til å tenke på helt andre ting.

Venn: Men kan sjelen overvinne tiden tror du?

Tidsforsker: Ja, det tror jeg. De som mediterer, forteller om at de ikke lenger opplever at tiden går, og at et øyeblikk så å si kan utvides til å være en evighet. Mange religioner, også kristendommen, snakker jo om å hente det evige ned på jorden og om at mennesket er et bindeledd mellom jord og himmel, eller mellom tid og evighet om du vil.

Venn: Når sjelen ikke lenger bindes til jorden, altså når kroppen dør, opphører vel sjelens eksistens i tiden, vil jeg tro. Men kanskje lever sjelen selv videre? I våre dager tror jo mange på reinkarnasjon eller gjenfødelse; spesielt buddhister, som du jo nevnte så vidt i sted. Det innebærer vel at sjelen og ånden skaper, eller får, et herredømme over tiden?

Tidsforsker: Det er selvfølgelig et meget vanskelig spørsmål du tar opp der. Men jeg tror i alle fall at det for de aller fleste religiøse retninger handler om et herredømme over seg selv som tidsvesen. Man har jo, mener de, det evige i seg, og ved hjelp av det evige kan det jordiske, eller tidsmessige foredles, oppdras eller utvikles. Men der tror jeg ikke vi kommer til noen konklusjon med det første ...

Venn: Nei, du sier noe! Og nå er det forresten på tide at jeg går, men det var spennende å snakke med deg, kanskje vi får en ny samtale en annen dag?

Tidsforsker: Det håper jeg, for det var hyggelig å snakke med deg også, du har gitt meg en god del å tenke på med spørsmålene dine. Lev vel, og god togreise!

Venn: Likeså, og kanskje på gjensyn, da!

Tidsforsker: Kanskje på gjensyn!

